

Garesiyaahiyaapî Utîpîho
Autaahaatîho Sawaho Porîhoai
Namîhanataise
Kîmandî Garesiyaahiyaapî
Utîpîmandapî Nesîpîhande

Garesiyaahandî sandî yapîpatami ambîpate. Iyataatî satî yapita isîhiya usa pîwîha asîwa nehîhaiwa isîhiyai katîwunjawî daayawaayopo. Aihî Porîho utîpîho kîmo jîpatîpiyatî nusoasataise. Isîhiya pîwîha asîwa nehîhaiwa katîwunjopo tohiyîmiya siya pîwîha satîwîha katîwunjauhîto: 'Nyahî Jisaasihopî gîwunyaahaawî Judaahiyaami satoyaami pîwîha winîhapîpa jîhapa biyaatî japepîhîrîtîhaawe. Siyaatî japepîhîrîhaawaahî asîtimatîtîhaahandî naitîhaawe,' tîwîha katîwunjawaayopo. Siyauhîhandî kandî Porîho kîmo utîpîmo jîpatîpaisîmoraahî siyatî nunjataise. Nyahî Jisaasihopî biyaatî gîwunyaahaawaahî asîtimataatî nasisoari bîmîtîhaahandî nyahî naitîhaawe undatî nunjataise.

Garesiyaahiyaapî Pîwîha Napîmasataise

Porîho Awaisîhomî ambîpataahî ipîhîrete undîsîha (1:1-5)
 Pîwîha asîwa nehîha katîwunjohiyîhiyai Garesiyaahiya kiyaami pîwîha nemapî atîhomaawitîwindî napaapî atîwisopo tatî katisîha (1:6-2:21)

Nyah+ Autaahaat+hoap+hi+ as+imat+ti+haahandi
nyami and+titot+handi naw+ho nunyaati
namaito. Autaahaat+hoh+ aim+ nyasonatais+
nyah+ kop+ biyaati+ g+wunyaahaawaahi
as+imat+ti+haahandi Ko nanyam+taise tisiha
(3:1-4:31)

Kiraisiho and+ti+nyaiwati wat+pi+nyamahon+hi
nyah+ asiyaan+ bind+haawi kiyaan+n+hi
It+pi+ho Gaahom+ pi+w+ha biyaati
at+wit+haawe tisiha (5:1-6:10)

Por+ho kom+ pi+w+ha owemat+ is+hiyai ip+hi+rete
undisiha (6:11-18)

¹ Nini aposer+hon+ni Por+hon+ne.
Kiraisiho n+ngi kom+ ot+pi+pati naninyati
natanoaasis+hon+ne. Nini noaipati
Kiraisihom+ aposer+hon+ni ot+pi+pati kop+
kawitand+hon+nimatot+mand+* neh+ utaaho
wo n+ngi nanim+hanati natanoaasih+maah+e.
Owetise. K+mat+ ot+pi+mbat+ Kiraisi Jisaasihoun+
ami Autaahaat+ho Apiho Kiraisihoai ahowimat+
jap+hi numwaasihoun+ nan+mih+ nini
kindaram+ ikw+raat+hap+ net+hate. Aih+
nini sah+ Kiraisihom+ nais+hiyaat+ yap+pat+
Piropinj+hand+ Garesiyaahandaahiyaatapi
ut+pi+mand+ k+mand+ j+pat+piyataayo. ² Aindi
n+n+tihi+ ami nisi nais+hiya nisataiw+ Kiraisihop+
g+wunyaahohiy+hiya k+mb+hi+ n+ngisaw+
bimohiy+hiyaatih+, nyah+ nahatiyaan+n+
sah+ Kiraisihop+ g+wunyaahohiy+hiyaat+

* **1:1:** aposer+hon+ne tohi+ti+mandami tanyaaha ot+pi+patapi
Kiraisiho natanoaasis+hon+ne ndaato.

yapipati p̄ropinjihandi Garesiyaahanda bimohiyihiyaatangi gaahuraare satihaato.

³ Nyam̄ Ap̄ho Autaahaat̄houn̄ am̄ nyam̄ Awais̄ho nyangi nyainjatis̄ho Jisas̄ Kiraisihoun̄ sah̄ gaahapa wapa kamaiw̄ neh̄handi sangi gaahat̄ kasim̄ jatatamasaih̄, sam̄ maar̄ho ambipati wisaitati usaasinati napaistaat̄ton̄h̄ bim̄itaat̄w̄ n̄n̄ Autaahaat̄hoai sapi nunjen̄ti gaapisundataayo. ⁴ Nyah̄ wan̄ maip̄haiwa taawaati kiyoh̄w̄maiwaat̄hap̄ nuwati jap̄h̄ nanyamaitand̄ Kiraisiho nyam̄ Ap̄ho Autaahaat̄ho maaritati gw̄nyaas̄r̄h̄ret̄ japep̄ih̄rat̄, ko nyap̄ kom̄ ambipati nunyanati yaaw̄handi netaise. Am̄ sand̄ ko kaind̄mand̄ is̄hiya k̄maapi yap̄ipatamb̄hiya ap̄paah̄ maip̄handaat̄h̄ bimoh̄it̄handaat̄hap̄ nyangi nuwati nanyamaitand̄ kiyataise. ⁵ Is̄ am̄ ko Autaahaat̄ho siyati kanyind̄mandap̄ Autaahaat̄hoai ap̄paah̄ gaahone gaare, undaati nahatewet̄ jinjap̄h̄ mep̄ autaa-hemwait̄haawo. Ak̄ite.

Autaahaat̄hom̄ P̄w̄ha Wan̄ha Gaaha Neh̄ Naasaah̄h̄ Ahondaise Wa Owetise

⁶ Sangi sah̄ gaahapa wapa kamaiw̄ neh̄handi Kiraisiho gaahat̄ kasind̄handaah̄ kom̄hiyaatimat̄taat̄w̄ Autaahaat̄ho gaatati nasamaas̄hoai sah̄ ket̄ kuraan̄h̄ namasi p̄w̄ha neh̄ha, am̄ ka p̄w̄ha wan̄ha gaahaamataiw̄ atiw̄ nep̄ japep̄ih̄rauh̄ am̄ n̄n̄ sandap̄ yaind̄mat̄, 'ese napitiyawaayopo,' nd̄ waati gw̄nyaataayo. ⁷ Am̄ p̄w̄ha gaaha wan̄ha wa ah̄motise. Owetise. Sa p̄wa neh̄ha kasatauh̄ atisota akaahaamaahe.

Owetise. Nehiha jaipitahaare. Isihiya siya sami gwinyaahohitihandi nepi nasopisawaw Kiraishompi wihagaaha waniha nepi wireti asiretemap kasatawaatopo. ⁸ Iyataati am nyahi aimi wihagaaha waniha sangi kasato. Isi am nyahi yawanaani otipipatihiyaani kimaapi yapipatambihyaano, am yamihapataatihapi Autaahaatihompi otipipatiho woaisangi wihagaaha waniha nyahi sangi jhi kasatohihaamatimetihaga wani kasatohaawaahi am nyahi aunahipati maipihata sisahaapihi nowa yaasahandi naito. ⁹ Nini kimandi jhi aimi kandatihandi kandi am jhaati kandaato. Utaaho wo wihagaaha waniha sahi jhi aimi atiwi nehotaamatimetihaga wipiyaha wani kasatisho soai Autaahaatiho yaawihandi nunyati sisahaapihemaitaise.

¹⁰ Isihiya nisapi maarititaitiwi nini wihagaaha sangisi ausaati kasatataamaayo. Owetise. Nini Autaahaatihoai neti maariho wuwisanhi am ko maarititandi nini wihagaaha ausaataayo. O am nini jhamataindi isihiya nisi wihagaaha atisawaawi nisapi kiya maarititaitiwi kiyai neti nusepepaipati atipati nunyati wihagaaha kaundataataahi, am sandi nini Kiraishompi akiti otipipatihoninimahe.

Kima Pihima Porho Noipati Otipipatapi Natausaasisihoematindihandapihaare

¹¹ Nisi naisihiyaati nisataiwi Kiraishopigwunyaahohiyihiyaate, nini sangi tithi sandi kasatataato. Nini wihagaaha waniha sangi aimi jhi kasatotihaga sa wihagaaha nehi isihiyaamihamaahe. Owetise. ¹² Nini aimi

j̄h̄i p̄iw̄iha kasatot̄iha sa utaaho wo kandih̄iha kasatataamaato. Iyataati ami is̄ihiya usa p̄iw̄iha kaap̄i n̄ingi kat̄iw̄inisauh̄i n̄in̄i net̄ihaamaahe. Ap̄ipaah̄i owetise. Jisasi Kiraisiho sawaho t̄it̄ih̄i n̄ingi nanisat̄i kandih̄i net̄iha sangi kasatataato.

¹³ N̄in̄i j̄ihura Judaahiyaam̄ih̄iret̄i and̄itind̄i bitondaati nis̄i kiyoh̄iwaiwaap̄i sah̄i aim̄i atiwi nep̄i gw̄inyaap̄ihiyaate. N̄in̄i j̄ihura is̄ihiya Kiraisihop̄i gw̄unyaahohiȳihiya nahatiyai net̄i tip̄itapaati tor̄iwat̄i nosas̄it̄ihon̄ine.

¹⁴ N̄in̄i nyam̄i asoya asisa Judaahiyaam̄i kiyoh̄iwaiwa and̄itit̄it̄i net̄i gw̄inyaati k̄iret̄i japep̄ih̄ir̄it̄ihon̄ine. Saind̄i nisaahoya naasuraahiya Judaahiyais̄i nusatip̄ihaati gw̄inyaati n̄in̄i j̄himand̄i japep̄ih̄ir̄it̄ihon̄ine. ¹⁵⁻¹⁶ Iyataati n̄ingis̄i naat̄i sanḡi nan̄imwih̄ihura Autaahaat̄iho kom̄i ot̄ip̄ipatap̄i nan̄imahanahon̄ine, is̄ihiya Judaahiyaam̄i Dawaap̄ip̄ihiyai kom̄i mwaahop̄iha p̄iw̄iha gaaha wan̄iha awusaati kaund̄itando. Isi n̄in̄i gaahapa wapa kamaind̄i neh̄ihand̄i n̄ingis̄i Autaahaat̄iho gaahat̄i kanisat̄i kom̄i ot̄ip̄ipatap̄i gaatat̄i nan̄imaataise. Nan̄imaat̄i kom̄i mwaaho Kiraisihoai net̄i n̄ingis̄i nanisataise. Autaahaat̄iho siyat̄i n̄ingis̄i kanih̄i n̄in̄i nund̄i is̄ihiyai Autaahaat̄ihom̄i p̄iw̄ihaapi nunjen̄iti netaamaayo. ¹⁷ Aih̄i ami n̄in̄i aunah̄ipati awaipati Jerusarem̄ihanda is̄ihiya nis̄i j̄h̄i noaipap̄i ot̄ip̄ipatap̄i natausaa-sisaw̄ihiyaimatiw̄i bimohiȳihiyenda n̄in̄i w̄ind̄i ket̄i namaayo, ot̄ip̄ipat̄i kawitand̄i Autaahaat̄iho nan̄imipatap̄i kaund̄itando. Owetise. N̄in̄i apaipi yap̄ipati Arepiyaahandaahapi notaayo. Nund̄i bimamb̄iti ipot̄ihura aunah̄ipati

Damasikaasihandaahapî notaayo. ¹⁸ Siyatî Autaahaatîho komî mwaahoai netî nanîsihî bimonîhî kînaungwîha mairîma sanaihîhura Pitaahoai iwinjaitandî Jerusaremîhandaahapî niyataayo. Naindî amî wîndî utaari bîmimo owetise. Nehî asisîha 15 kiyahanyetî koaisatî maasî bindataayo. ¹⁹ Ninî saindî Pitaahoaisatî bindataatî otîpîpatapî natausaasisawîhiya usaisî wîndî mausoho. Owetise. Nehî Jemîsiho nyamî Awaisîhomî saingîhoaisaahîhî iwinjataayo. ²⁰ Pîwîha kîma nînî sangî kasatîtî jîpatîpiyohîma Autaahaatîhomî ndîhetî apîpaahî akîtînîhî akaaha kasatîtî jîpatîpiyataayo.

²¹ Saindî Pitaahoaisatî maasî bimambîtî yapîpatî Siriyaahandaahapunî amî Sirisiyaahandaahapunî nundî kauramî otîhatîhî daayataayo. ²² Saindî daayonîhî Kîraisihopî gîwunyaahohiyîhiya yapîpatî Pîropinjîhandî Judiyaahanda bimohiyîhiya nisî ndîmaahomwaanî wîndî maanisonîhopo. ²³ Maanisonîwî nehî pîwîhaahî atisawaawî satawaatopo. “Jîhura pîwîha akaaha Akîtîha ausaahauhî nyahî ka pîwîha akaahe taatî gwînyaahonîhî kaapînyatatî nyawatî nanyopîsasisîho ko amî pîwîha ka naasîka taatî ausaatî isîhiyai kaundataase,” tawaatopo. ²⁴ Satîwî katîwî nisî kiyohîtîhandapî Autaahaatîhoai gaahone, undîwî koai mepî autaahepumawaayopo.

2

Kîraisîho Komî Otîpîpatapî Natausaasi-sawîhiya Aposerîhiya Porîhoaisawî Komî

Oti+p+patap+ Kiyaaam+ Maar+ho Naasoh+indaise

1 Saindi+ Kiraisihopi+ g+wunyaati+ komi+ ot+p+pat+ kaindi+ bimon+hi+ k+naungw+ha ikw+maindi+mw+tihi+ auh+rami+ isundi+p+ho maur+mauri+ sanaihi+ ami+ n+n+tihi+ Banapaasihotih+ aunah+pati+ awaipati+ Jerusarem+handaaahapi+ japi+hi+ niyahaayo. Siyaha niyahaawi+ n+n+ Taitaasihoai numwaasi maasi niyahaayo. 2 Ami sandi+ Autaahaati+ho n+ngi, Jerusarem+handaaahapi+ naime, ndati+ neti+ nanisati+ kandih+ niyataayo. Naindi+ Jerusarem+handaa bindataati+ Autaahaati+homi+ is+hiya Kiraisihopi+ g+wunyaahohiy+hiyaami+ awaisaw+hiya mit+hiyaisaahi+hi+ uson+ti+ pi+waundataato. Pi+waundataati+ Pi+w+ha Gaaha sandi+ha ausaati+ is+hiya Judaahiyaami+ dawaapi+pi+hiyai ausaati+ kaundataato, und+ti+ ti+ti+hi+ kaundataayo. N+n+ saindi+ kiyoh+ti+mandi+ nisi+ pi+w+ha j+hi+ kaundoti+hauni+ ami+ wani+ kaundoti+hauni+ noti+ neh+haimatati+ w+ndi+ owemet+tonde. 3 Iyataati+ ami+ Taitaasiho n+n+ numwaasi niyoti+ho so is+hiya Judaahiyaami+ dawaapi+pi+hiyaam+hondaahandi+ kandi+ komi+ amb+pati+ ahoapi+ namandipap+se, ko noaipati+ Autaahaati+homi+hoematit+ando ti+w+ha kiya aposer+hiya n+ngi w+ndi+ kamandopo. 4 O ami+ is+hiya usa jaip+ti+w+ nais+hiyaane, ti+w+hiya nuwi+ nap+waiwi+ daitati+ kaiwi+ nyahi+ ahoyana pi+waatop+pi+hi+ niyawaayopo, nyahi+ Kiraisihopi+ g+wunyaawaati+ ami+ koaisaati+ ti+maamaithiy+hiyaanangi Kiraisiho w+n+hap+pa nyangi neti+ nyainjati+tand+handaaati+hap+ nanyamaati+ neti+ ipaahaapi+ neh+hiyaanenyamati+

ahinyindihandapĩ sanyatĩwĩ, saiwa sahi asiretiyopo, nyatĩwĩ japĩhi Judaahiyaami winihapĩpaami otĩpĩpatĩhiyaanepĩnyamapĩ ami sanyatĩwĩ winihapĩpa sahi japepĩhĩrĩwĩ kaiwise, ami sahi Autaahaatĩhomĩhiyaatĩtĩtaatĩwo nyatĩtaatĩwunyaapo. ⁵ Satĩwĩ kanyatauhĩhandĩ kandĩ nyahĩ kiyai wĩndĩ atĩhomaawiso. Sandĩ nyahĩ siyotĩmandĩ Autaahaatĩhomĩ pĩwĩha gaaha asiretĩ namoapĩtĩ tĩtĩhi nyami ausaahohĩrĩhĩretĩ ahotĩmĩ niyonĩhĩ sahi tĩtĩhi atĩtaatĩwe.

⁶ Iyataatĩ isĩhiya awaisawĩhiya Autaahaatĩhomĩ isĩhiya Kĩraisihopĩ gĩwunyaahohiyĩhiyai iwinjaawi jĩhimatĩwĩ bimohiyĩhiya nisĩ pĩwĩha ausaahotĩha nepĩ bipinjawĩ ami kaami tiwatĩhaatĩ wa wipetaha wĩndĩ kamaatopo. Autaahaatĩho nehĩ sawahohĩ saiwĩ awaisawĩhiyaimatohiyĩhiyaapĩ siya awaisawĩhiye tatĩ usonati gĩmunyaahore. ⁷ Kaundonĩhi kiya wa wipetaha bipinjawĩ kamandĩwĩ otĩpĩpatĩ nisĩ kiyohĩpatĩ mmonawa, Autaahaatĩho Pitaahoai otĩpĩpatĩ pĩwĩha gaaha Judaahiyai ausaatĩ kaundĩtandĩ numwipatamatiyatĩ Porĩhoai nunyataise, isĩhiya Judaahiyaami dawaapĩpĩhiyai pĩwĩha gaaha ausaatĩ kaundĩtando, tĩwĩ gwĩnyaawaayopo. ⁸ Autaahaatĩho Pitaahoai watĩpĩhandĩ nunyatĩ natausaasataise, Judaahiyai pĩwĩha gaaha wanĩha ausaatĩ kaundĩtando. Ami nisangi naasĩkatĩ kiyatĩ Autaahaatĩho watĩpĩhandĩ naninyatĩ natanoasataise, isĩhiya Judaahiyaami dawaataatĩ bimohiyĩhiyai pĩwĩha gaaha wanĩha ausaatĩ kaundĩtando. ⁹ Iyataatĩ ami

Jemisiho, Pitaaho ami Joniho ishiya Kiraisihopi
 giwunyaahohiyihiyai mitihiya jhiyaimatiwi
 iwinjatohiyihiya Autaahaathiho ningi
 watipihandi nanimindihandi mmonawaayopo.
 Saiwi mmonawaawi Autaahaathiho ningi gaahati
 kanisati otipipati kimatihani mihi ami kiya
 ningisuni ami Banapaasihoisuni otipipati
 maasi ninawipihiki kiyohururiso, tiwi nga
 nyasopi nanyamaawaayopo. Nanyamaahauhi
 nahatiyaani maariho naasohi gwinyaawaati
 sataati kanahaato. Banapaasihouni ami
 ninuni piwihagaaha waniha nesi ishiya nehi
 kiyai usa nyahi Judaahiyaanamidawaapihiki
 bimohiyihiyai ausaaha kaundisaihi ami
 sahi sawanaati kimbihiki Judaahiyai ausaapi
 piwihagaaha waniha kaundiwise, nnaati
 kataati piwihagawisasihaayo. ¹⁰ Aihikiya
 piwihagawa nehi naasaahi kanyatawaatopo.
 Ishiya Kiraisihopi giwunyaahohiyihiya
 kahapaamapipa ikipipa owehiya kimbihiki
 Jerusaremihanda bimohiyihiyai wapa
 anditiwiwihandihapanumwitihaahapaapi
 gwinyaapi kaimise nyatawaatopo. Sati kiyaami
 kanyatohipiti otipipati kaitandi jihura ninini
 maaritihatisi kati ninini anditindi kiyataayo.

*Porihoni Andiyokihanda Pitaahoai
 Itihundataase*

¹¹ Aihikiya ipotihurani ninini nundi aunahipati
 awaipati Andiyokihanda bimonihiki Pitaaho
 nasati ninjasihiki ishiyaami ndihetihiki autahiki
 itihundataayo. Sandi itihundotimandi
 apaapimaaheni, ko siyati wihandihiki asireti kaihe.

¹² Jem+sihouni ami is+hiya usa Judaahiya
 K+raisihopi g+wunyaahohiy+hiya sangi
 nasauh+hura Pitaaho is+hiya Judaahiyaami
 dawaap+pihi bimohiy+hiya K+raisihopi
 g+wunyaahohiy+hiyaisati maasi bindata
 piwaundati nandapa nanataise. Maasi
 bimainjati Jem+sihomi naisaw+hiya nasuhi
 kiyai ko iwinjatosati maasi bimisaw+hiyai
 namasi koai yandihi wapihi nawisati not
 neh+ Judaahiyaisataah+hi bindataise. Ko
 siyati sandi kaind+mandi Judaahiya ami
 is+hiya kiyami dawaap+pihiyaisaw+ maasi
 timaamaamait+w+ neh+ kiyai yiyandihi
 bimaaw+hiyaasi kandapi kiyai ninjaitaawo,
 tati gwinyaataate. ¹³ Aih+ ami is+hiya usa
 Judaahiya K+raisihopi g+wunyaahohiy+hiya
 Andiyok+handi bimohiy+hiyaisangi Pitaaho
 kaipatamataiwi kiyawaayopo. Saiw+ kiyai
 Banapaasihoaisangi nepi nusepepaip+hauhi
 ami koaisangi kati kiyati Judaahiyaanami
 dawaap+pihiyaisati w+ndi maasi bimimise, ko
 not+ yandihi Judaahiyaisati bindataise. ¹⁴ Saiw+
 kiyauhi nini usonataati, Autaahaat+homi
 piw+ha gaaha wan+ha tit+hi akaaha katir+hi+ret+
 kamaiw+ as+retiyowo ndi, is+hiya K+raisihopi
 g+wunyaahohiy+hiya nahatiya bimauhi kiyami
 ndi+heti Pitaahoi saundataayo. 'Kiny+
 Judaahone. Kiny+ saimbi Judaahon+itapaahandi
 kandi Judaahiyaami ipaahaapi dawaap+pihiya
 kiyoh+ri+hi+ret+ kaimbi bimamb+pi+hone. Kiny+
 saimb+pi+hon+is+, ami wan+ kiny+ nepemait+pi
 Judaahiyaami dawaap+pihiya Mosesihomi
 w+n+hap+pa japepih+ri+taati+w+ kiny+ napindapi

watipiti mahise, unditi itihundataayo.’

Utaaho Kiraisihopi Giwunyaasitho Sohithi Titihore

¹⁵ Iyataati akite, nyahi Judaahiyaamihetapi namoyaataahiyaane, ishiya Judaahiyaami dawaataati bimohiyihiya maipihaiwa kaiwihiyaamihetapi namoyaataahiyaaninimahe. Owetise. ¹⁶ Sahi baiwi gwinyaapise, utaaho wo Mosesihomi winihapipa napaitati japepihironihi kandapi kopu Autaahaatho satati, gaaho titihoe, tati windi mausondaise. Owetise. O ami utaaho neh Kiraisihopi biyati nga giwunyaasithoaisaahihi, ko titihoe, tati Autaahaatho usondaise. Isi ami nyangisangi Kiraisihopi giwunyaahohithandaahi Autaahaatho titihiyaate, nyatise. O ami winihapipa napaitati japepihorothandaahi titihiyaate manyatise. Owetise. Sandi apaapimahe, utaaho wo ko sawahomi watipihanda anditititi winihapipa nga biyati nahataapa winti minjapepihiritise, ami Autaahaatho koai, kinyi titihone unditendo. Apipaahi owetise. ¹⁷ Nyahi Kiraisihopi giwunyaahothandaahi koisaati timaamaitati ami nyahi noaipawaati Autaahaathomi ndiheti titihihiyaanimatithaawaahi nyahi Judaahiyaanisangi maipihaiwa kiyaahiyaane taati gwinyaito, ishiya nyami dawaapipihiya maipihaiwa kaiwihiyamatiyaato. Isi nyahi Kiraisihopi sataati, maipihaiwa waati noaipaitandi anditiwiwitise, taati

gwinyaitihaawo? Owe. Nyahi wɪndɪ sataati ka-
 maatɪtihaawo. ¹⁸ Iyataati amɪ nɪnɪ wɪnɪhapɪpa
 japepihɪrotɪhandɪ aimɪ namatatɪhandɪ kandɪ
 nɪnɪ japɪhɪ kaiwa netɪ kaindunjatɪ amɪ
 andɪtindɪ wɪnɪhapɪpa japepihɪrataataahɪ
 amɪ sandɪhɪ nɪnɪ tɪtɪhɪmetahandɪ kaito.
¹⁹ Wɪnɪhapɪpa nɪngi ninjatindɪhandaatɪhapɪ nɪnɪ
 aimɪ napomataahonisamatendaayo. Iyonɪhɪ
 wɪnɪhapɪpa nɪngi wɪndɪ wanɪ maaninjatise.
 Aihɪ wɪnɪhapɪpa katirɪhɪretɪ kɪretɪ japepihɪratɪ
 Kɪraisihɪ nisɪ aunahɪpatɪ netɪ nisɪ maipɪhandapɪ
 napwihɪ amɪ nisangi Kɪraisihɪoisatɪ ipɪ tɪtɪhɪ
 atawɪhatetɪ nimaatɪtɪ napotɪ, amɪ noaipatɪ
 Autaahaatɪhomɪhonɪnimatataayo, amɪ nɪnɪ nehɪ
 komɪhapaapaahaitando. ²⁰ Nɪnɪ wanɪ wanɪhɪretɪ
 daindɪ kaindɪ bimohɪtɪmandɪ nɪnɪ nɪwahonisɪ
 saindɪ saindɪ daindɪ kaindɪ bimɪtaano, ndɪ
 gwɪnyaahohɪrɪhɪretɪ daindɪ bitondaamaayo.
 Owetise. Kɪraisihɪ nisɪ omanɪtɪtɪhɪ nasatɪ
 bindataatɪ saimbɪ saimbɪ kaimbɪ amɪ daimbɪ
 bitose, ndatɪ netɪ wanɪhɪretɪ gɪnunyaasɪhɪ amɪ
 nɪnɪ wanɪhɪretɪ kaindɪ daindɪ bitondaayo. Wanɪ
 kɪmura wanɪhɪretɪ kaindɪ bimohɪwɪmaiwa
 saiwa Autaahaatɪhomɪ Mwaaho komɪ maarɪho
 nɪngisɪ naninyataatɪ nisapɪ nisɪ maipɪhaiwaapɪ
 napwisɪhopɪ nɪnɪ gɪwunyaataatɪ saiwa nɪnɪ
 kaindɪ daindɪ bitondaayo. ²¹ Autaahaatɪho nɪngi
 gaahatɪ kanisatɪ amɪ japɪhɪ nanɪmaasɪtɪhandɪ
 nehɪhande ndɪ nɪnɪ wɪndɪ nemaamaito.
 Iyataatɪ wɪnɪhapɪpa japepihɪrotɪhandaaɪhɪ
 Autaahaatɪhomɪ ndɪhetɪ nyahɪ noaipawaatɪ
 tɪtɪhɪhiyaanimatɪhaawaahɪ amɪ Kɪraisihɪ
 nehɪhandɪ napwɪtaihe.

3

Nyahĩ Wĩnĩhapĩpa Japepĩhĩrotĩhaawo E Kĩraisihopaaahĩ Gĩwunyaitĩhaawo?

¹ Garesiyaahiyaate, samĩ amĩtĩha napa netĩ nasopĩsasihi amĩ sangi wĩndĩ namaasesĩpatatĩ naharimainje? Sangi ndĩ pĩwĩha asa asiretĩ kasatihe? Kĩraisiho ipĩ tĩtĩhĩ atawĩhatetĩ napwĩndĩhandapĩha pĩwĩha tĩtĩhĩ bairĩdĩ nasesĩpatĩ aimĩ nĩnĩ sangi kasato. ² Sahĩ pĩwĩma kĩmaapĩ katĩwise. Sahĩ Mosesihomĩ wĩnĩhapĩpa baiwĩ japepĩhĩrotĩhandaaĩ Autaahaatĩhomĩ Itĩpĩho Gaaho newaayowo, e pĩwĩha gaaha Kĩraisiho kaiwaiwaapĩha atiwi akaahe, tĩwĩ gwĩnyaahotĩhandaaĩ Itĩpĩho newaayowo? ³ Samĩ amĩtĩha aimĩ nasosasĩnataiso? Sahĩ samĩ dahopa wanĩhapa Autaahaatĩhomĩ Itĩpĩho Gaahoraahĩ namasawĩ kaiwĩ noaipapĩhiyaate. Saiwĩ Autaahaatĩhomĩ Itĩpĩhoraahĩ sahi samĩ dahopa wanĩhapa amĩ bimohĩtĩhandĩ wanĩhandĩ namasawĩ noaipaposawĩ, amĩ sahi japĩhĩ nepemaitĩwĩ sawanaatĩ nehĩ isĩhiyaatamĩ watĩpĩhanda dahopa daiwĩ owemaitaatĩwo? Amĩ sandĩhĩ tĩtĩhĩmaahe. ⁴ Samĩhetĩ wiwa nasoaipasĩhĩ aimĩ mmonĩwĩ gwĩnyaahohĩwiwa nehĩhaiwa nasoaipatatĩ notĩ owetĩtando? Saiwa samĩhetĩ nasoaipasĩwiwa nehĩ nasoaipataamaise. ⁵ Autaahaatĩho komĩ Itĩpĩho Gaaho nasanyatĩ komĩ watĩpĩhaiwa samĩ otĩhapĩhĩ kaiwĩmaiwa sahi Mosesihomĩ wĩnĩhapĩpa baiwĩ napaitĩwĩ japepĩhĩrotĩhandapĩ Autaahaatĩho jasonataatĩ kiyataiso, e sahi pĩwĩha gaaha wanĩha atiwi

nepi gwinyaahauhi kandapi komi watipihaiwa kaiso?

⁶ Iyataati ami Autaahaatihomi piwiha jhaatih Abiraahamihohi kaindihandapi satati ahotise. “Abiraahamihohi Autaahaatihopi gwunyaasih Autaahaatihohi koai usonataati kinyi titihone undataase,” tati ahotise. ⁷ Isi sahi sandapi gwinyaapise. Isihiya piwiha gaaha waniha Kiraisihohi kaiwaiwaapiha piwihaapi gwunyaahotihandaahi kiya noaipapi Abiraahamihohi mwaaya maatiya saisatoyaimatawaayopo. ⁸ Iyataati isihiya Judaahiyaami dawaapihi bimohiyihiya piwiha gaaha waniha atiwi nepi kaapi gwunyaahohiyihiyai Autaahaatihohi sahi titihyaate, unditandihandapi Autaahaatihohi aimi jihura mmonati gwinyaase. Iyataati jhi aimihura Autaahaatihohi piwiha gaaha waniha Abiraahamihohi kaundisihohi satati jipatipindise. “Kinyi nisapi gnunyaahingitihandaahi nini isihiya nahatiyai gaahati kawito,” tati katisihohi jipatipindise. ⁹ Abiraahamihohi Autaahaatihohi nga gwunyaasih Autaahaatihohi koai gaahati kawipatamatiyati ami nyangisangi gwunyaahohiyihiyaanangi naasikati kiyati gaahati kanyitaise.

¹⁰ Iyataati isihiya satiwihohi, nyahihohi winihapipa japepihiritihawihohi gaare, tiwihohi japepihrohohiyihiyai Autaahaatihohi neti nopisasonihohi kiya nepi nopisasin daapo. Ami sandi nini apaapimaato, Autaahaatihohi piwiha jhaatihohi piwiha wa satati jipatipindise. “Utaaho wo winihapipa Autaahaatihohi

Judaahiyai numwimbipaami piwaha nahata windi biyati minjapepihirataataahi koai Autaahaatiho neti nopisasati mimaipiwisamaitaise,” tati jipati-pindise. ¹¹ Utaaho wo ko winihapipa japepihirindihandaahi ko noaipati Autaahaatihomi ndiheti titihometitaise. Sandi apaapimaato, ami Autaahaatihomi piwaha jahaathi piwaha wa satati jipati-pindise. “Utaaho wo Autaahaatihopi nga giwunyaasihho soaisaahihhi Autaahaatiho saundati “kinyi titihone,” undonihohihhi asitimatitandihandi neti nasisoari bimitaise,” tati jipati-pindise. ¹² Winihapipa japepihrotihandi sandi giwunyaahohitihandimahe. Owetise. O ami sandi apaapimaato, Autaahaatihomi piwaha jahaathi satati jipati-pindihito. “Utaaso winihapipa nahataapa biyati japepihirati kapa katimbipa kaiso so biyati nga bimitaise,” tati jipati-pindihito. ¹³ Ami winihapipaahi sandaase. “Isihiya nahatiya winihapipaami piwaha nahata windi nga minjapepihrohiyhiya nepi nopisasinowi napopise,” ndaase. Satati katihihandi kandi ami Autaahaatihomi piwaha jahaathi piwaha wa satati jipati-pindise “Isihiya ipi titihi atawihateti tipimandaapi tiwauh nimaatohiyhiya apipaahi daahi nepi nopisasinowi napwitaatiwihye, tati Autaahaatiho usonataise,” tati jipati-pindise. Aihhi ami nyapi winihapipaami piwaha satisihai Kiraisiho nyamihetapi nemati, ami ko nyami aunahipati neti nyangi japhhi nanyamaitandi winihapipaami piwahi neti akaahemati gaamati neti nopisasinati napotaise. Iyati

ko ambipati satati, “Utaaho Autaahaatihoni neti nopisasihi neti nopisasinjihore,” tatihati netaise. ¹⁴ Autaahaatihoni jihura Abiraahamihomi isihya ipoti ipotihiyai gaahati kawitandi piwaha timanati watipitati wisasindihandi, ami wani Kiraisihoetapi isihya Judaahiyaami dawaapihiyai gaahati kawisataise. Ahi ami Kiraisiho napotaise, ami nyahi kopu giwunyaahohitihanda Itipihoni Gaaho Autaahaatihoni nyangi nanyamitandi katisihoni nanyinyonihoni nyahi naitihaawo.

Autaahaatihoni Winihapipa Autaahaatihoni Wapa Kanyitandi Jihoni Timanati Katimbipai Windi Nemaamaitaise

¹⁵ Nisi naisihyaati nisataiwi Kiraisihopu giwunyaahohiyihyaate, nyahi isihyaanini yawanaanini nahateweti kiyohirihiretapi namihandi ninis sandi katitandiyo. Ami utaahuri wuri yahuri wapa kaitaatimi piwaha kanimi wisasisiha wo neti nopisatunisi ami piwaha kaasini bihiwainjati wa ahimaitaise. ¹⁶ Autaahaatihoni Abiraahamihopuni komi satihopuni piwaha watipitati kandaase. Iyataati komi piwaha jihatihoni utipihooatihapi, “kinyi gaasoya gaasisa,” tati taahiyihyaapi windi katati ahondaamaise. Owetise. Nehi titihoni naasopi, “gaasihoni,” ndaase. Iyataati so, “gaasihoni,” tiso so Kiraisihopise. ¹⁷ Kima piwima katohimaami tanyaaha siyate: Jihura Autaahaatihoni Abiraahamihooisati piwaha watipitati wisasati ahiyataise. Iyati piwaha wisasisihaami akipipa titihoni kaito

ndaase. Aihĩ kinaungwĩha taahĩwaiwa 430 kiyatĩ aimĩ sanaihĩhura ipotĩ wĩnĩhapĩpa Autaahaatĩho Mosesihoetapĩ Judaahiyaĩ numwimbĩpa noaipataise. Isĩ Autaahaatĩho pĩwĩha watipĩtatĩ katatĩ wisasatĩ ahaisĩhai wĩnĩhapĩpa wĩndĩ nemaamaitaise. Owetĩtaise.

¹⁸ O amĩ nyangi wĩnĩhapĩpa Abĩraahamĩhomĩ gaahandĩ Autaahaatĩho kawindĩhandĩ nyangi wĩnĩhapĩpa nga nanyĩnyonaahĩ, amĩ Autaahaatĩho Abĩraahamĩhoai gaahandĩ kawitandĩ pĩwĩha watipĩtatĩ katindĩhandĩ noaipatĩ nehĩ pĩwĩhaatĩtaihe. Amĩ sandĩ wĩndĩ siyatĩmaahē. Apĩpaahĩ owe. Amĩ Autaahaatĩho Abĩraahamĩhoai gaahatĩ kawitandĩ pĩwĩha watipĩtatĩ wisasirĩhĩretĩ Komĩ gaahatĩ kawisatĩ nunyataise.

¹⁹ Autaahaatĩho wĩnĩhapĩpa saiwa napaapĩ Isĩraherĩhiyaĩ numwisono. Autaahaatĩho Isĩraherĩhiyaĩ wĩnĩhapĩpa nunyataise, amĩ tĩtĩhapa amĩ tĩtĩhĩmetĩhapa netĩ kiyai nunjĩtando. Abĩraahamĩhoai metĩho wo Autaahaatĩho numwĩtandĩ katisĩho nasonĩhuraatĩtandĩ nehĩ jĩhĩ sura ko sangĩ napisuraahĩhĩ wĩnĩhapĩpa ahotĩmĩ nasatĩ ko napihĩhurandaise. Iyataatĩ sapa Judaahiyaamĩ wĩnĩhapĩmba jĩhura Autaahaatĩho komĩ otĩpĩpatĩhiya yamĩhapataatĩhĩ bimohiyĩhiyaĩ nunyataise. Numwihĩ kiya nepawĩ Autaahaatĩhomunĩ isĩhiyaamunĩ otĩhapĩhapĩho Mosesihoai nunyawaayopo. Iyauhĩ amĩ Mosesiho netatĩ komĩ isĩhiya Isĩraherĩhiyaĩ nunyataise.

²⁰ Autaahaatĩho pĩwĩha watipĩtatĩ wisasisĩha utaaho wo otĩhapĩhapĩhoetapĩ Abĩraahamĩhoai kaundatĩ namumwise. Amĩ

Piwuha wisasohirihireti yahuri wisasamaise. Iyataahandi kandi ami Autaahaatihoh sawahounyaati piwuha watipitati wisasati Abiraahamihoi kaundirihireti windi siyati namoaipase, ami Autaahaatihoh nehi sawahonaasohihi kiyataato.

*Winihapipa Nyainjatataati Saiwi
Saiwi Kaiwise Nyatati Nanyamaasi
K'raisihooapihinyamaitandhaapahaare*

²¹ Winihapipa saiwa Autaahaatihoh Isiraherihiyai numwimbipa nepemaitati Autaahaatihoh satati, ishiya K'raisihopi gwunyaahohiyihiya asiyhiyaimatiwi bimitaapo, tati Abiraahamihoi kaundati piwuha watipitati wisasati ahaisihaisi kwitiwat ipihatisamaitaiso? Apipaahi owetitaise. Iyataati ami winihapipa wipiyahapa ahotanihi kapa ishiya japepihirawaawi asiyhiyaimatiwi nasisoari bimitaatiwihandi naitaatiwihapa ahotanaahi kapa kiya napaitiwi japepihirisaihi Autaahaatihoh, sahi maiphiyaatisi piwuha samiheti nutande, munditaihe.

²² Siyatititihati kati owe. Autaahaatihohi piwuha jaha jahahaatihapi satise, "Ishiya nahatiya maiphandaatihhi aimi napwitiwi bindawaayopo," tati katise. Iyataati ami wapa gaahapa nanyamitandi Autaahaatihoh jhi tmanati katimbipa nyahi naitihaahira nehi naasairaahihe. Iyataati sira nyahi K'raisihopi gwunyaitihaawe. Siraapi Autaahaatihoh Abiraahamihoi gaahapa wapa

kawisati numwitandi timanati piwaha katati wisasimbipa nyahi naitihaawo.

²³ Jihura Autaahaatiho piwaha watipitati katati wisasisiha noaipaitandi jatohura winihapipa Autaahaatiho Isiraherhiyai numwimbipa nyangi nyainjatih bindihaayo. Sandi winihapipa neti siyati nanyapusih napwitaati katih bindihaayo, ami Autaahaatiho Piwaha watipitati katisiha noaipahonihuraatititendo. ²⁴ Siyati winihapipa nyainjatim noti Kiraisiho nasonihuraatitande. Kapa nyangi siyati nyainjatataise, ami nyahi Kiraisihopi gwunyaasaih kandaahi Autaahaatiho nyangi neti sawahoaisati titihhiyaanenyamaitando. ²⁵ O wanhi nyahi Kiraisihopi gwunyaitihaahira noaipasih ami nyahi kop gwunyaahonhi nyangi jih winihapipa nyainjatindihandi aim kandinhi owetamase.

Nyah Kiraisihopi Gwunyaahotihandaahi Autaahaatihom Mwaayaanini Maatiyaanimatohaayo

²⁶ Isi ami sahi Kiraisihopi gwunyaahotihandaahi sahi aim noaipapi Autaahaatihom mwaayaati maatiyaatimatawaayopo. ²⁷ Sahi waapoho nehotindaahi ami sahi Kiraisihoaisawi aim timaamaitauhi ami Autaahaatiho sangi neti Kiraisihomatetahiyaatesamataise. ²⁸ Nyahi Autaahaatihomhiyaanini so Judaahoe, so Judaahiyaami dawaataatapihoe, so otipipati nawho namehati kaisihoe, so otipipati usaami kamaawisa nehioe, ami

so wohoe, saati apopaate, taati usona katitihaahandi owe, ami nyahi Kiraishihoaisaati timaamaitotihandaahi noaipawaati naisihiyaanimatohaayo. ²⁹ Sahi noaipapi Kiraisihomihyaatimatawawaahi sandihi sahi aimi noaipapi Abiraahamihomisangi mwaayaati maatiyaatimatawaaoyo. Isi jihura Autaahaatho Abiraahamhoai kinyhiyai asiyhiyaimatiwi nasisoari kiyaanihi bimitaatiwihandi numwito, tati piwaha watipitati katati ahaindihandi ami sahi naitaapo.

4

Nyahi Otipipati Nawho Namewaati Kiyati Nehi Otipipatihati maamatiyaahiyaani Kiraisiho Nyapi Otipipati Kaindihandaahi Noaipawa Autaahaathomi Mwaayaan Maatiyaanimatohaayo

¹ Nini sangisi piwaha sandiha kasatitandiyi. Metiho wo sapihoko kopihapa yapipati ami ikipipa ami wapa wapa ko metopi ipoti gwinyanati awaisihondaahura neti jatati isiwatitandi ko metihotisura womi ikwiraatih ahondaise. Aihiko metopi sapihoko nurimihainjipipauni ami ko metouni komihapa gohi iwinjatisihomi piwaha atiwisati komi asimwaatitih bindataise. Ami wo utaaho noaipati awaisiho womi neti otipipatihoematihi komi awaisiho iwinjatipatamatiyat. ² Metiho siyati komi iwinjatisihomi piwaha atiwisati bimaami naihi usa komihapa iwinjatimi nuwi sapihoko metiho sawaho komihapa nenetisuraatanih ami metiho kapa neti jatati nanati kaitaise. Ami ko meto

aimi gwinyanati awaisihondaataahi usa koaisi jahira maawinjataapo. Owetaise. ³ Ami sikiyaati nyangisangi metihonyaamatiyaati bimainjaahiyaanine. Iyataati itipihho watipihaiwa watipihandisahaiwa yapipataapihuni ami tuwipataatihuni jatiwaiwaami winihapipaatihhi bimainjaahiyaanine. ⁴ Nyahi siyaati bimaami niyonihhi ami asisaha Autaahaatihho jihhi tihmanati namihainjaha ka tihhi noaipasihhi kura sawahoaapihapi komi Mwaahoai maapi yapimbataapihhi Autaahaatihho neti natausaasataise. Aihhi itapaati apopa ko Autaahaatihhomi Mwaahoai namotaise. Aihhi ami ko nyahi ishiyaanamatiyati Mosesihomi winihapipaami otihhi sanoti kapa japepihirataise. ⁵ Ami nyahi winihapipaami otihhi bimohiyihiyaanangi komi ambipati nunyati nuwati nanyamaitando. Ami ko siyati nyangisi nuwati nanyamaati watipihandi wandiha nanyinyonihhi ami nyahi noaipawaati Autaahaatihhomi mwaayaanini maatiyaanimatithaawo.

⁶ Iyataati ami nyahi aimi noaipawaati Autaahaatihhomi mwaayaanini maatiyaanimatithaayo. Iyonihhi ami Autaahaatihho komi Itipihohai nyangisenda natausaasihhi ko nasati nyami omanjithihhi bindataise. Siyati Itipihho bindataati nyangisi neti ginyunyaasihhi nyahi sataati, "Apa apore. Nisi apo," taati Autaahaatihhopi gaatihhaayo. ⁷ Aihhi ami nyahi siyaati noaipawaati Autaahaatihhomi mwaayaanini maatiyaanimatithaayo. Aihhi ami sahi jahira noaipapihhi nehhi otipipatihhiyaatimatawamaayopo. Owetise.

Sahi nehi ninaasonji ami ninaasaanjihi
 Autaahaatihomi mwaayaati maatiyaate. Isi
 ami sahi ninaasonji ninaasaanji Autaahaatihom
 sangi nasamitandi nasamihanati ah+simbipa
 kapa titihi naitaapo.

*Porihom Garesiyaahiyaapi Pihitati Nitanati
 Gwinyaataise*

⁸ Jihura sahi Autaahaatihom akohopi
 windi moniwi nanipimatiwi gi
 maawunyaapihiyaate. Aiw sahi nehi
 itipihom maapi yapimbatambi nehihapa
 autahaatihom akohometahomihapaami
 asimwaatitihim bimambiwihiyaate. ⁹ Sahi
 saimb+wihiyaatitawaahandi kandi wanihi
 sahi Autahaatihom akohopi mmoniwi
 gisunyaatataise. Ami nehi sahi sawanaati
 anditit+wi daahohitihanda Autahaatihomai
 sahi usonawaamaayopo. Owe. Nehi Autahaatihom
 sawahom sangisaapihi ausaiman+nataise. Isi
 ami sahi japihim nepemait+wi nehim maapi
 nosasinati napaimbipa sangisi windi neti
 gaahapa nasanyati andit+maasiwihapaami
 nehim otip+patihatimaatimatitaatiwi nga
 maaritawaayowo? ¹⁰ Sahi jihura saiwa
 kiyohiwaiwa Judaahiyaanamim winihapipa
 nehim nyamim maapi daaya bimohirihiretapi
 saiwi saiwi kaiw+se nyatirihireti baiwi
 japepihir+wi Asis+ha Sapaatihandi
 mmoniwi, amim waatihom asohom
 noaipasura ahoyan+wi mmoniwi, amim
 kimbapihom wiwa awaiwaiwaapuni,
 amim kinaungw+haapi nandapa awaimbipa
 tih+wi nanihohiwaiwo.

11 Ninì sapi nisì maarìho nìndatì naanjanisataise. Nisì otìpìpatì sapi nìnì kiyohìpatì nehìhandì kiyono ndo.

12 Nisì naisìhiyaatì nisataiwì Kìraisìhopì gìwunyaahohiyìhiyaate. Ninì watìpìndì sangisì nasìsenataayo. Amì samìhatìhì nìnì sangisatì bindataatì Judaahiyaanamì wìnìhapìpa japepìhìrìtì kapaamì otìpìpatì wìndì nìnì kamaayonìhì sahì ninjahotìhandisì amì kìretì nisataiwì kaiwìse. Ninì Judaahiyaamì wìnìhapìpa namasi samataindì noaipahonìhì amì kandapì sahì maaritìwì nìngì nìtatamanawaayopo. Isì wanì nìnì Kìraisìhomìhìretì japepìhìrataayonì amì sangisangi nìngì nanìpinjawì nisataiwì kìretì japepìhìrìwìse.

13 Sahì nìngisì jìhura jìhapìhandì wuwanìnìhì nisohotìhandapì gwìnyaapìhiyaate. Ninì jìhura timbìpa netì sangisatì maasi bindataatì Autaahaatìhomì Pìwìha Gaaha wanìha Kìraisìhopìtaha ausaatì sangì kasatataato.

14 Sura nìnì timbìpa nehonìhì sahì nìngisì wìndì mmopìnìmapì pohìpìniwì ahosìmaanìmapì gaahatì kaniwì nìtatamanawaayopo. Ninì saindì bimònìhì amì sahì nìngì Autaahaatìhomì otìpìpatìho yamìhapataatìhì bimisìhoai numwaitataiwì nanìmaapì amì Kìraisì Jisaasiho sawahoai numwaitataiwì nanìmaapì nìtatamanawaayopo.

15 Ninì saindì sangisì Autaahaatìhomì pìwìha kasatonìhì pìwìha kaaraahì sahì apìpaahì aungwohandì maaritawaayopo. Jìhura sahì saiwì maaritauhinjahonì amì wanì sangì napìtisimatataise? O amì

jihuraahi sahi nisapi maaritiwi ami wapa nini nenoaah+tohi+pi+pa nan+mitaatiwi maaritiwi+hiyaate. Ami nini akiti+ni+hi sahi sawanaatapi sandi gw+nyaataayo, ami sahi ningisi wapa kanitaatiwi maaritotihanda ami sura sami ndihaisangi nga namwaapi ningi nan+mitauhe, ndi gw+nyaataayo. ¹⁶ Ami wani sangi napitisi+matataise? Nini pi+wi+ha titi+hi akiti+ akaaha kasatotimanda sami maar+ho neti nasopi+sasi+ti ami nini noaipati+ti sami tiwor+honi+matataayono?

¹⁷ Sahi atiwi+se. Isihiya siya sangisi+taawi+ti+pati+ti nasanyohiy+hiya sangi jatataman+taatiwi+ti gw+nyaawaaw+maah+e. Owetise. Sahi nehi kiyaapi waati gi+wunyaapi iw+tataman+taatiwi+ti sangi nasapopipi+ti nepi+ti kiyaam+hihoaanepi+samaitaatiwi+ti pi+wi+ha kasatiwi+ti ati+pati+ti nasanyawaayopo. Kiya sangi sasisaihi+ti sahi+ti ningi nan+masi yand+hemati+taatiwo. Aiwi+ti kiyaam+hat+hi+ti sahi+ti nuwi+ti nehi+ti kiyaapaahaitaatiwo. ¹⁸ Iyataati+ti ami nini+ti napiti+ti sangisati+ti bimaati+ti ami nini+ti sangisati+ti windi+ti bimimisan+hi+ti sangi isihiya usa napiti+ti sangi jatataman+taatiwi+ti awaindi+handi+ti sapi+ti maaritiwi+ti kiya nyam+hat+hi+ti napito+ti, ti+ti waiwai+haiwa kamaiwi+ti kiyaami+ti kiyohi+waiwa titi+hi+tahiya kiyawaawaahi+ti ami sandi+hi+ti nge. ¹⁹ Isi+ti nisi+ti metihonyaate, sapi+ti nini+ti gw+nyapenataati+ti nisi+ti maar+ho j+hi+haati+ti yaasataise, apopaati+ti maaha namw+ti+andi+ti yaawipatamatiyati+ti ami sahi+ti K+raisihometir+hi+reti+ti noaipaitaatiwi+ti gw+nyaataato. Noaipapi+ti akiti+ni+hi Autaa+haati+homi+ti metihonyaati+taatiwo. Aisaihi+ti

Kiraisiho samihatihî nasati bimonihî ami sahi Kiraisihomihatihî bim'taatwo. Binyaihi ningi maarho yaasindhandi owetitando. ²⁰ Nini sangisati maasi bimitandi maaritataahandi kandi nini kaanhi bindataayo. O ami nini sangisati maasi deti bindataataahi sangisaapihi nasoaipasitmandami tanyaaha napitendaate, ndi baindi mmoniti titihemaitaanihe. Isi nini sangisi napitaindi watipindi kasatitande.

Akaariyi Saraayaapi Piwaha Kima Namihanahaare

²¹ Sahi Judaahiyaami winihapi pa napitwi japepiliritaatiwi gwinyaapi maaritohiyahiyaate, ningisi wani kandwise? Winihapi pa sandaase, tiwi mmoniwî gumunyaapihiyaato? ²² Piwa sa Autaahaatihomî piwaha jihatihî satati jipatipindisihaapito. Abiraahamihô komi mwaahuri yahurisahore. Jihî noaipasihô so komi apwaataati akaamaatami nehî otipipatihaati neti wirasihî kaatamihetapi noaipasihô Isimairihore. O ami kapihi noaipasihô so Abiraahamihomî apwaataati wîndi nehî otipipatihaati metisaamaatamihô Aisaakihore. ²³ Iyataati Isimairihô so isihyaami nehî namwiyaatohirihireti japepilirati noaipahore. Ko siyati noaipasihî ami Aisaakihohî titihî Autaahaatihô watipitati piwaha wisasati siyaho nahimisanihî noaipaitaise, undati Abiraahamihôai kaundisihô ko noaipahore. ²⁴ Iyataati ami sandi Abiraahamihomî mwaahuri nusoaipasitmandi ami wapa awaimbipa akiti noaipasirihiretapi namihana siwipati noaipataise. Iyataati ami apopipuri

yapuri Akaariyi Saraaya piwaha watipitiwi katiwi wisasawi ahiyohihaamataimihapure. Kapuri saimihapurisi waati Autaahaatiho Mosesihoetapi Isiraherhiyai Sisihho Sainaihoasinini winihapipa ikwimaindimwiti hapa numwimbipaapi namihanataise. Iyataati saati Akaarahaate. Akaarahaati manyinya namwisawihya neh otipipatihati mai namotaise. ²⁵ Iyataati Akaarahaati saati Sisihho Sainaiho yapipati Arepiyaahanda ahetishopi namihanataise. Iyati ami aunahipati awaipati wani ahetipati Jerusaremihandapi namihanataise. Iyataati sati aunahipi awaipiti katami yapipatami isihyaisati ahoyati winihapipaami otitih neh otipipatihati maamatiyahati wani ahendaise. ²⁶ Ami Jerusaremihandi windi yamihapataatihapi Autaahaatihomihandi yahandi ahendaise. Iyataati kandi neh otipipatihyaamatiyahandimaah. Owetise. Sandi Autaahaatihomihapi Jerusaremi ndi nyahi Kiraisihopi gwunyaahohiyhiyaanini Autaahaatihomihapi manyinyaanami naatamatiyahande. ²⁷ Autaahaatihomihapi utipihooatihapi piwaha wa satise: “Ami kinyi apopaani aunihihiri katipi maarite. Kinyi apopaani yaatitipihani tapaapi maaha namohiyhiyai ambipati yaawih nehotohipatamataimbi namehotipihane, kinyi kaahaatipi maaritipi ngwimwe. Ami sandi apaapi maato, apopaati waatami warihho konih kaatisatitisaamaati nusatipihapi apopaani kiwihho nangmasi noaipasaamaan manyinya

taahitihandi namoyaitaise,” tati piwaha
 Autaahaatihomi piwahaami utipihho jihoaatih
 jipatipindise. ²⁸ Iyataati ami nisi naisihyaati
 nisataiwi Kiraisihopi gwunyaahohiyihyaate,
 sahi Aisaakihomataiwihiyaate. Autaahaatih
 gaahati Abiraahamihoi kawisati numwitandi
 piwaha jhi timanati katindihandi japepihirati
 Aisaakihho noaipasipatamataiwi sahi
 noaipawaayopo. ²⁹ Ami metihho isihyaami
 noaipahohirihiretapi noaipasihho metihho
 Autaahaatihomi Itipihomi watipihanda
 noaipasihoi pohirundati yaawati naanjhandi
 nunyataise. Ami wanisangi kimikireti
 Kiraisihomi isihiyai taati nusoaipataise.
³⁰ Iyataahandi kandhi Autaahaatihomi
 piwaha jhaami piwahaami utipihoaatihapi
 piwaha wa satati jipatipindise. “Apopaati
 nehiti otipipatihati katami mwaahoaisapi
 natipusoase. Ami kaatami mwaaho
 apopaati nehiti otipipatihati metisaamaatami
 mwaahoaisati maasi sapihomihapa windi
 namaitando,” tati jipatipindise. ³¹ Isi
 ami nisi naisihyaati nisataiwi Kiraisihopi
 gwunyaahohiyihyaate, nyahiti apopaati nehiti
 otipipatihati manyinyaaninimahe. Nyahiti
 apopaati nehiti otipipatihati metisaamaatami
 manyinyaanine.

5

*Nyangi Wapa Japihiti Neti Namaanya-
 puwane Ami Kiraisiho Aimiti Nuwati
 Nehihaatenyamasihyaaniso*

1 Kĩraisiho nyangi aimi nuwati nanyamaati nehihaatenyamasihyaane, ami nyahi winihapipaami otitihĩ wĩndĩ napwitaati bimimĩtihaawo. Isi ami sahi andititĩwĩ bitosawise. Aiwĩ ami sahi utaaho woai nehi iwinjasahi sangi neti japhĩ winihapipaami nehi otipipatihati maatesamati naanĩhandi neti wĩratĩ awitĩmaasisosane.

2 Sahi baiwĩ sami atihĩrĩ mwĩtipisawĩ atiwise, nĩnĩ Porĩhonĩnĩ kĩmandĩ sangi kasatĩtandiyohĩtĩmandapo. Sahi nehi nanĩhaiwĩ iwinjasahi isihya sami ambipati nepi asihooapi nasamandipawaawaahi ami sangi jatatamanĩtandĩ Kĩraisiho otipipati kainĩhandi sangisi apĩpaahi nehi maipĩhonjisangi wĩndĩ maasĩtatamanĩtaise. Owetĩtaise.

3 Sahi Garesiyaahiyaati nahatiyaati sahi nehi iwinjasahi kiya sami ambipati nasamandipahohiyĩhiyaatangi nĩnĩ waapĩhĩndĩ sandĩ kasatataato, sahi winihapipa nahataapa gaamapi japepĩhĩrĩwĩse. Nehi sami ambipati nasamandipahohĩtĩhandĩhĩhĩ sahi minjapepĩhĩrĩwĩse, kiretapi nyangi Autaahaatiho titĩhiyaate nyatati nanyamaito tĩwo. 4 Sandĩhĩ mmonawaayopo. Sahi saiwĩ ami satiwĩ, nyahi Mosesihomĩ winihapipa Judaahiyaamatiyaati japepĩhĩrisahi ami kiretapi Autaahaatiho nyangi sanyatati, sahi nisi ndĩhetĩ titĩhiyaate, nyatati nanyamaito tĩwĩ gwĩnyaapi kiyawaawaahi ami sahi Kĩraisihoaisawĩ tĩmaamaitohĩtĩhandĩ aimĩ namahopo. Aiwĩ ami Autaahaatiho isihiyai kiya gaahandĩ wĩndĩ kamaiwĩ nehihandĩ gaahandĩ kawĩndĩhandĩ sahi aimĩ namahopo.

Kimandi sahi kiyohitimandaahi sahi sawanaati nepi yandihematawaayopo, Autaahaatihho sangi gaahandi kasitandihapihapi kaanihi yandihho. ⁵ Ami nyahih Itipihho Gaaho anditinyaisih Kiraisihopi watipitaati giwunyaawaati, ami Autaahaatihho nyangi sanyatati, “sahi nisi ndiheti titihiyaate,” nyatati nanyamaati sawahoaisati neti nyamaamahwitandi nyahi jathaaayo. ⁶ Nyahi Kiraisihoaisaati timaamaitohiyihiyaanini aimi mmonithaayo, ishiya kiyaami ambipati namandipatohitihanduni ami kiya kiyaami ambipati windi nahomaamandipatohitihanduni wapa awaimbipa ishiyai iwitatamanitandihapaamaahe nehihande. Ami neh utaahe Kiraisihopi giwunyaahonih ami kandi koai neti nusesipati giwunyaahonih ko ishiya usais komi maarihho numwindihandi sandihih api paah awaindihande.

⁷ Sahi namasawi wuwaninhi Kiraisihopi baiwi taawi giwunyaahohiyihiyaatisi kopi giwunyaahohitihandi ndi neti nasamandipamataise, ami sahi piwaha akitha Autaahaatihopithaapi windi gimunyaaitaatiwo? Ami sandi ishiya usa sangi kasisawaayopo. ⁸ Ishiya siya sangi sami amitha gwinyaahohitihandi nepi wiretepisamahohiyihiya siya kiyai Autaahaatihho sahi komihiyaatimatitaatiwi gaasatisihho natausaasihiyiamaahe. ⁹ Sahi kimandapi gwinyaapi sami amitheti nepi ahiyawise. Yisihandi neh masihonji konji biretihandi neti awaindihandi nipisataise. Isi ami

sikireti utaa ho nehi naasohisangi ami nehi yahurisangi wapa maipihandi nehi naasaindisangi isihiyai katiwunjisaihi isihiya amitiha gwinyaahohitihandun ami kiyaami Kiraisihopi baiwi nga gwunyaahotihandun noaipati maipititaise. ¹⁰ Iyataati ami nini saindi gwinyaataayo, Awaisiho sangi anditisaihonihi ami nini gwinyaahohirihireti sahi gwinyaaitauho. Aiw sahi nehi sangisi wireti windi gimunyaaitauho. Utaaso sami gwunyaahotihandi sami amitiha neti nasopisasiso so diyaamahore? Nini windi moho ami Awaisiho soai yaawihandi awaindihandi numwitaise, ko maipihandi kaindihandapo.

¹¹ Nisi naisihyaati nisataiwi Kiraisihopi gwunyaahohiyihyaate. Ami ninih windi sandi Kiraisihopi gwunyaahohiyihiya Judaahiyaami kiyohirihireti japepihiriwi kiyaami ambipati namandipapise, ndi piwaha windi ausaataamaayo. Owetise. O ami nini sandi kandi piwaha ausaasanaahi ami ipi titihi atawhati kateti Kiraisiho napwindihandapiha piwaha kiyaami amitiha ami omanititih windi neti namusopisasindaise. Iyati ami isihiya ningisi yaasihandi windi namaanimitaapo. Ami ninih ipi titihi atawhati kateti Kiraisihoai tipimandaapi tiwauhi napwindihandapi piwaha ausaahonihi ami ningi kiya yaasihandi taawi naninyawaayopo. ¹² Siya isiya taawi sangi mwinyaipisatiwi sami amitiha gwinyaahohitihandi nepi nasopisasihiyihiya kiya usihyaami ambipati namandipatitaatiwihandapi apipaahi

watipitiwimawaayopo. Kiya siyawaayow+
ami kiya kiyaami paatonihoisangi
napamawaawaahi ami ngaatitaise.

¹³ Ami sahihi nisi naisihiyaati nisataiw+
Kiraisihopi giwunyaahohiyihiyaate, sahi
titihi komihiyaatimatitaatiwi Autaahaat+ho
aimi gaatati sangi nasamaasihyaate.
Iyat+ Judaahiyaami winihapipa Mosesiho
numwimbipaami watip+handami otitih+ neh+
otip+patihatimaatimatiwi bimauhi nuwati
neh+haatesamasihiyaate. Iyataati ami sandi
Autaahaat+ho sangi winihapipaami otitihap+
nuwati nasamaasitindi sahi sami ambipati
maaritirihireti japepihiriw+ maip+haiwa
kaitaatiwi kasisataamaise. Owetise. Sami
ambipati maaritindihand+ wind+ maasinjatane.
Sahi isihiyai maar+ho nunyaw+ kiyai wapa
kawiwi iw+tataman+taatiwi+hand+ sangi
jainjatonih+ ami isihiyai maar+ho nunyaw+
iw+tataman+w+ ususaati maar+ho nam+n+n+w+
itataman+n+iw+ise.

¹⁴ Autaahaat+homi
winihapipa neh+ naasaimbaah+hi komi
Mosesihom+hetapi komi isihiyai numwimbipa
nahataapai namaasati ahondaise. Iyat+ kapa
Autaahaat+homi winihapipa naasaimbaah+hi
ahotimbipa sandaase. “Kinyi kiwahon+ maar+ho
nam+n+hing+patamataimbi isihiya usaisi kinyi
maar+ho nunye,” ndaase. ¹⁵ Satisi ami sahi
kohasip+ho ainj+hip+paamataiw+ tunniw+
ikwinawaawaahi ami sahi baiw+ jaaw+hiyaato.
Ami wiwa sahi sami siyoh+wiwaara nep+
kiyaat+n+hi nop+sas+indaawo.

Autaahaat+homi Itip+houni Isihiyaami

Ambipatunî Maaritindîhandî Naasîkandîmaahe

¹⁶ Sahî pîwaatiwî daiwî bimîtaatiwîhîretapî nîni kîmandî kandaato. Sahî Autaahaatihomî Itîpîhoai jîhemapîse, amî ko samî pîwîha dahopa bimohîrîhîretî jainjatîto. Jainjatonîhî amî sahî ko kasatîrîhîretî daitaatiwo. Amî sahî siyawaawaahi amî samî maarîho jahîhounî ambîpatunî maipîhaiwa kaitandî maaritati gwînyaasîrîhîretî sahî windî daiwî bitopî pîwaatiwî minjapepihîrîtaatiwo.

¹⁷ Sahî nasisoari Autaahaatihomî Itîpîho kasatî nasîsirîhîretî daiwîse, amî sahî samaayawaawaahi sahî wapa kapaapî Itîpîho windî maarîmitatî kapai tiwandatî nemasîpîpa mwîtetîwî kaitaatiwî maarîwî watîpîtîwîmaitaawo. Iyataatî amî sahî gaahapa wapa kaitaatiwî Itîpîho maarîtimbîpauni, amî samî ambîpatunî maarîho jahîho kasatî nasîsihî mwîtetîwî kapa kaitaatiwî maarîwî watîpîtohitîhandunî nepî nepîmatînamaise. Iyataatî surî tiworîhurimatamaise. Saurî sailî amî sahî wapa kaitaatiwî gwînyaapî maarîtohipîpa windî kamaayopo. ¹⁸ Iyataahandî kandî sahî Itîpîhoai nepî jîhemasaihi ko sangî jainjatonîhî amî ko kasatîrîhîretî daiwî bitotawaawaahi sahî wînihapîpaami otîtîhî nehî otîpîpatîhatîmaatîmatîwî bîmindawaayopo.

¹⁹ Nyahî aimî mmonaatî gwînyaawaahiyaane, isîhiyaami ambîpatî maarîho jîho jahîho kaiwaiwa auta noaipa ahotiho. Aiwi amî usîhiyauni asîhiyauni usa asîhiya usîhiya kiyaami apwaatiya amî warisaametîhîhiyaisawi

ambipati naminiwi timaamaitawaayopo. Aiwi apipaahi ainjotati maipihaiwa gwinyaapi kaiwa kaiwi ami mamaawisawiya ambipati ausaimanawaayopo. ²⁰ Aiwi ami kiya autahaathiho jaipitahopi gwinyaapi mepi autahepumapi gaapundawaayopo. Aiwi kiya ishiya usai onaapi pa kawiw ami paasinaputarundiwi tiworisaimatiwi ishiya usaapi apowih kiyaapi itihitiwi manditaiwi tiworisa kiyohirihireti kiyawaayopo. Aiwi ami nepi ishiya usaisaw iwiriniwi piwihara pwisipataahamatawi tunniwi manditiniwi, ami ishiya usa nga bimauihiyaapi kiyaamatiyaati nyahi noaipawa nga bimitihaawo, tiwi gwinyaapi itihapi pa nepi isipi ishiya usaisaw manditiniwi, ami kiya nehi sawanaapi nahataapa gaahapaahih naitatiwi apipaahi maaritiwimawaayopo. Aiwi kiya nepi tipitapaatiwi yandihematiwi nehi kiyai kihonji kihonjaapihi ahoyaniwi usai nehihaatemapi, ami kiyaisaw nehi naasikati kaiwi gwinyaahohiyihiyaisawaahih piwaniwi daayawaayopo. ²¹ Aiwi ami kiya usaamihapaapi nyamihapaimatito, tiwi gwinyaapi kiyaami maariho windoti ami waapoho naniwi naharisohiho pihitiwi naniwi nahariwi konyahitiwi nupwi tipi iwiriwi, ami wapa wapa kimi ketihaiwa kiyawaayopo. Aih wani jhihi timaniti kasatataato ami jihura nini sangisati maasi bindata aimi sangi sasatataato. Ishiya saiwa kiyohiyihiyai Autahaathiho komi ishiyaisati wandi iwinjaati b+mim+taise ndo.

²² Iyataati ami Autahaathihomi Itipihoh

kiyatî ausaimasîwaiwaahî amî saiwa ninî aimî katohîwîmaiwaamatiyahaiwaamaahe. Owetise. Amî wapa Autaahaatîhomî Itîpîho netî kiyatî ausaimasîwaiwaahî kîmîretî kîmaiwaare: Nyahî isîhiyai maarîho nunyaatî amî maaritaatî, amî dowaatî bitotîha timunaatî nehî yatîhî nyamî ambîpatî maarîho ipatisanaatî napaisaatî bimaawaatî, amî dopiramanaatî nowa nasamaayaatî ketî itîhîmaataatî nehî yatîhitaatî ipatisana bimaawaatî, amî isîhiya usaisî iwîtatamanaatî wapa kiyai kawisaatî amî nahatewetî tîtîhî nga napaitarîhiyaanimataatî nyamî naisîhiyai namaamawaatî, amî nyahî Autaahaatîho maaritâtî gwînyaasîrîhîretî watîpîtaatî japepîhîraatî, ²³ amî nyahî noaipawa napaisawîhiyaanîtaatî isîhiyaapî biyaatî nga maarîho gaaho gwînyaawaatî, amî nyamî maipîhaiwa newaatî daahî ipîhatisaatî jatîtihaahandî saiwaahîhî Itîpîhomî otîpîpatamîhaiwaare. Iyataatî saiwa isîhiya wîndî kamaiwîse tatîhapa wînhapîpa wapa ahîmotise. Apîpaahî owetise. ²⁴ Amî isîhiya Kîraisîhomîhiyaahî kiyaamî maarîho jîho jahîhomîhaiwa kiyaamî ambîpatî maipîhaiwa kaitandî maaritâtî gwînyaasîwaisawî aimî namîhauhî, amî kaiwa aimî noaipatî utaaho wo aimî napomasîhomatendaise. Isî amî kaiwa kiyaamî maarîho jahîhomîhaiwa kiyaamî maarîho amîtiha pîwîha amî dahopa wîndî maawinjatataise.

²⁵ Amî Autaahaatîhomî Itîpîho Gaaho nyangi apîpaahî gaahîrî wanîhîretî bimîtihaawîhîretenyamataise. Isî amî ko nyamî

piwaha dahopa nyainjatati saiwi daiwi ami piwaatiwi bimaawise, nyatati kanyatonihimi ami nyahi ko kanyatirihiri kireti daayaati bitoaitihaawo. ²⁶ Nyahi yawanaanapi windi sataati, 'ningisi sahi ninjasawewise ami nini gaahonini apipaahi awaisihoniniso,' taati kamaataati ami usaisaati newaati maarho nainaamananaati mandaha aponyati yaasonihimi timunaati ami usaamihapaapi nyamihapaatito, taati nyami maarho omanjitihi windi maanyindone.

6

Sahi Kiraisihomi Isihiyaati Nepi Ususaati Itatamaninwise

¹ Nisi naisihiyaati nisataiwu Kiraisihopi giwunyaahohiyihiyaate. Ami sahi mmonawa samihatihimi sami naisihiya Kiraisihopi giwunyaahohiyihiyaami wo maipihandi kiyonaahi ami usaati Autaahaatihomi Itipihomi kasatati nasisirihireti daayohiyihiyaati bipi yatihimi napaisaati koai nepi titihepumapise. Iyawaawu ami sahi sawanaati nehi ninaasonihimi baiwu jatiniwu jaawuhiyaati sandi kaiwise, ami wiwa sangisangisi wapa nasisehonihimi kapaapi maipihandi kaiwi wiwa napepaapi timihaitaawo. ² Sahi isihiya usa naanjihaiwa nepi bimohiyihiyai anditiwipi kiyami naanjawiwaiwa sahi kiyaisawu ninawipihimi nepi usaimanjiniwu awitimapise. Ami sireti kiyawaawu Kiraisiho winihapipa katanyisimbipa sahi nepi gaamaitaapo. ³ Ami utaaho wo Autaahaatihomi ndiheti ambipati

awaipati apipaahi owehondaahandi kandi
 ami ko sawahopi komi maarithoaatihapi satati,
 nini awaisihonini ambipati awaipatisahonine,
 tati gwinyaataataahi ami so utaaho amitiha
 apipaahi oweho naharihore. ⁴ Iyataati ami
 sahi nahatiyaati nehi ninaasonihi kinyi
 kiwahonhi otipipati dahopa kaimbi daimbi
 bitohingirihireti mmotinipi gwinyaape, nga
 kiyataayono e maipo tipo. Ami kinyi otipipati
 dahopa nga noaipahonaahi ami gaaso, tip
 kinyi kaingipipaapi maarite. Aimb ami
 kinyi otipipati dahopa utaaho womi otipipati
 dahopa japepinjapi kapaisapi nepi tipitapaapi
 windi mmonime. Owetane. ⁵ Ami sandi nini
 apaapi maato. Nehi ninaasohi komi kaiwaiwa
 otipipati ami dahopaami naanjwaiwa nehi
 naasohi sawaho nehi koai neti awitimaitande.

⁶ Utaaho wo ami utaaho woi Autaahaatihomi
 piwaha kataunjihit taati kataunjonhi atisati
 nesihoh, ami ko ambipatapihapa gaahapa na-
 hataapa ko ahusotati ami isiwatimbipaami wapa
 koai Autaahaatihomi piwaha kataunjisihoi
 iwitatamanati anditwihonihit bimitandihapa
 nunyane.

⁷ Sahi kimandi baiwi gwinyaapise.
 Autaahaatihoh sahi gwinyaapi ami kiyohiwaiwa
 nahatewa mmonati gwinyaasihit kaiwa komi
 ndiheti auta ahondaise. Sahi Autaahaatihopi
 wapa namoaasitaapo. Isi ami sahi usaati sami
 maarithoh jahihomi gwinyaati maaritirihireti
 japepihirihit utahoh wo komi osaataati
 nandapa isapi niyaamati yamasipatamataiwi,
 ami maipihaiwa kiyawaawaahi ami utahoh

komi osaataati nandapa yamasipipa titihi kapa kipwipatamataiwfi ami maipihaiwa kiyohiwaiwaami wihoaanjhandi kipiwfi naitaapo, nandapa nawihomataiwo. ⁸ Iyataati ami utaaho wo komi ambipati maarho jahho kaundati nunjirihireti japepihirati daayataataahi, ami maarho jahihomihapa nandapa maipihapa noipati akuraahiyonihfi ami ipotihura ko maipihandfi neti nopisasinidaise. Iyataati ami ko Autaahaatihomi Itipihho Gaaho gwinyaati maaritirihireti japepihirati utaaho osaataati nandapa gaahapaami isapipa yamasihfi nimaatatfi ami akuraahaihi nandapa gaahapa ami wapa gaahapa kaisiho, ami ipotihura ko nandapa nimanihohipatamatiyati gaahandfi koai Autaahaatihho nunyonihfi neti nga Autaahaatihhoaisati biyati jinjapihfi jinjapihfi konihfi bimitaise. ⁹ Isi ami nyahfi gaahandihfi kaitihaahandapfi wifidfi pohipimaitihaawo. Ami nyahfi wifidfi pohipimaayaati nyami ambipati namaanyirapetati nehfi nga otipipati kiyahaawaahfi ipotihura nandapa apipaahfi gaahapa kipwifto. ¹⁰ Isi ami wura nyahfi isihiyai gaahaiwa wiwa kawitihahura noaipahonaahfi ami nyahfi isihiyai gaahaiwa kawitihawo. Iyaati ami biyaati watipitaati Kiraisihopfi nyamataiwfi gwunyaahohiyahiyai gaahaiwa kawitihawo, ami kiya Autaahaatihomi manyinya itususasi nususasamataiwfihiyaaso.

Porihho Kiraisihomi Isihiyai Pihwihha Ipotihha Jatiniwo Undati Ami Asisihha Gaahuraare Undataase

11 Sahi mmon+iwise, kima piw+ha nini niwahonini nisi ikw+raahi awaiwaiwa jipati+piyataayo, ami sahi sat+wi Por+ho sawaho komi kair+hireti kiyati jipati+piyataise ti+wi sahi mmondaati+wi piw+ha asiti+puti ipot+ha sangi kasatataato. ¹² Is+hiya siya sahi Judaahiyaami win+hap+pa japepih+i+wi sami amb+pati namandipati+taati+wi taawi nasisepaipapi wirapi asipi at+pati nasanyohiy+hiya siya nehi yamaapi amb+patetapi+haiwa awaiwaiwe ti+wi gw+nyaapi+hiyaare. Ami sandi kiya sangi sasati+wi, sami amb+pati namandipapi+se satoti+mandi, ami kiyaapi Judaahiya maariti+taati+we. Aiwi ami kiya Kiraisiho ipi titi+hi ataw+hateti napwindi+handapi+ha piw+ha ausaa-saihi ami kandapi Judaahiya kiyai yaaw+handi numw+tauhi windi namuw+taati+wi sandi kiyawaayopo. ¹³ Is+hiya amb+pati namandipatohiy+hiya win+hap+pa kiya sawana windi minjapepih+ropo. Nehi sahi sami amb+pati nepi ahoaapi namandipati+taati+wi+handapi gw+nyamawaayopo. Ami kiya kandapi sahi kiyaami piw+ha at+wiwi sami amb+pati nepi ahoaapi namandipatoh+i+handapi maariti+wi Judaahiyaami ndi+heti ti+haapaitaati+wo. ¹⁴ Ami nini+hi sandi siyahandapi windi ap+paahi masi+honjisangi maariti+ti ti+haapi+maito. Nehi windi naasaind+ihi kimandapaahi+hi nini nga maariti+ti ti+haapaito. Jisasi Kiraisiho nisi maip+haiwa nen+maitandi ipi titi+hi ataw+hateti nimaatati napwindi+handapaahi+hi nini maariti+ti ti+haapaito. Iyataati sandi Kiraisiho napotaati nisi maip+haiwa ningi

neti nanopisasi tandi haiwa nemasihi, ami maapi yapimbatambihaiwa isihya nepi kiyami apohipataatemahohiwaiwa nisi maariho amiti hetapi aimi nanipimatati napomase. Iyataati ningisangi kimaapi yapimbatambihaiwaapi windi gimaanunyaatati nanipimatati aimi kaiwaatihapi napomataa-honisamatendaayo. ¹⁵ Isihya kiyami ambipati namandipatiwo e nahomaamandipatiwo ami sandi windi awaindihandimahe. Owetise. Nehi hande. Isihya kandapi windi waati gumunyaaitaapo. Ami windi kandi neh awaindihandih isihyaisi Autaahaatiho japihi neti kiyati wanihiya asi yhiyemasitihandi sandih api paahi awaindihande. ¹⁶ Isihya sandih gwinyaapi nepi isiwatohiyihyai Autaahaatiho maariho neti yatih wiwati uripatisati napaisaatumati ami gaahati kiyai kawitandi nin gaapundataayo. Iyataati ami nin neh kiyapaahi gaapundataamaayo, Autaahaatihomi isihya nahatiyaapimaawi gaapundataayo.

¹⁷ Ningsi jinjihaatemati utaaho wo tiwati miniwati yaasihandi nanimitandi pondise. Isihya aimi tipi miniwauhi nisi ambipateti yamwipati aheti pati neti ningi siyati nanisataise, nin akitinhi Jisaasihomi otipipatihonine. Iyataati sandi nisi ambipateti yamwipati aheti ndimandi utaaho womi neh otipipatihoai iwinjatisiho kawirihireti nanoaipataise, ami nin Jisaasihomi neh otipipatihonisamataindihoninithi.

¹⁸ Nisi naisihyaati nisataiwi Kiraisihopi

g#wunyaahohiy#hiyaate, n#n# sapi
gaap#sundataayo nyam# Awais#ho nyangi
nyainjatis#ho Jisas# K#raisih# sa# nahatiyaatangi
gaahati# kasitando. Isi am# sir# k#ret# siyat# sangi
kasion#h# nasoaipane. Akite!

Autaaahatihomi Piwaha Gaaha Waniha
The New Testament in the Angaataha language of
Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Angaataha long Niugini
copyright © 2004 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Angaataha

Translation by: PNG Bible Translation Association

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-11-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 3 Mar 2023 from source files dated 9 Oct 2020

b83b4d2c-30be-5f11-8fb0-fa04e4808bad